Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 26 januari 2017 *

”Överklagande — Konkurrensbegränsande samverkan — De belgiska, tyska, franska, italienska, nederländska och österrikiska marknaderna för badrumsutrustning — Samordning av försäljningspriser och utbyte av känsliga affärsuppgifter — Förordning (EG) nr 1/2003 — Artikel 23.2 — Tak på 10 procent av omsättningen — 2006 års riktlinjer för beräkning av böter — Motiveringsskyldighet — Principen om likabehandling — Utövande av obegränsad behörighet”

I mål C-637/13 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i stadgan för Europeiska unionens domstol, som ingavs den 27 november 2013,

Laufen Austria AG, Wilhelmsburg (Österrike), företrädd av E. Navarro Varona, abogada,

klagande,

i vilket den andra parten är:

Europeiska kommissionen, företrädd av F. Castilla Contreras, F. Castillo de la Torre och F. Jimeno Fernández, samtliga i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande i första instans,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av domstolens vice ordförande, tillika tillförordnad ordförande på första avdelningen, A. Tizzano samt domarna M. Berger, E. Levits, S. Rodin (referent) och F. Biltgen,

generaladvokat: M. Wathelet,

justitiesekreterare: handläggaren K. Malacek,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 10 september 2015,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: spanska.

Dom

1 Laufen Austria AG har yrkat att domstolen ska upphäva den dom som Europeiska unionens tribunal meddelade den 16 september 2013, Laufen Austria/kommissionen (T-411/10, EU:T:2013:443) (nedan kallad den överklagade domen). Genom denna dom ogillade tribunalen Laufen Austria AG:s talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut K(2010) 4185 slutlig av den 23 juni 2010 om ett förfarande enligt artikel 101 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/39092 – Badrumsutrustning) (nedan kallat det omtvistade beslutet), till den del det avser bolaget. I andra hand har bolaget yrkat att det bötesbelopp som det påfördes i beslutet ska sättas ned.

Tillämpliga bestämmelser

Förordning (EG) nr 1/2003

2 I artikel 23.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna [101 FEUF] och [102 FEUF] (EGT L 1, 2003, s. 1), föreskrivs följande:

”Kommissionen får genom beslut ålägga företag och företagssammanslutningar böter, om de uppsåtligen eller av oaktsamhet

a) överträder artikel [101] eller artikel [102] [FEUF] …

…

För varje företag och företagssammanslutning som deltagit i överträdelsen får böterna inte överstiga 10 % av föregående räkenskapsårs sammanlagda omsättning.

…”

2006 års riktlinjer

3 I punkt 2 i riktlinjerna för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 23.2 a i förordning nr 1/2003 (EUT C 210, 2006, s. 2) (nedan kallade 2006 års riktlinjer) anges att kommissionen, när den fastställer böterna, ska ”beakta överträdelsens allvar och varaktighet” och att ”[b]öterna … inte [får] överskrida de gränser som anges i artikel 23.2 andra och tredje stycket i förordning nr 1/2003”.

4 I punkt 13 i dessa riktlinjer anges följande:

”Kommissionen fastställer grundbeloppet genom att utgå från försäljningsvärdet från de varor eller tjänster som har ett direkt eller indirekt … samband med överträdelsen och som företaget sålt i det berörda geografiska området inom [Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES)]. Kommissionen utgår i regel ifrån företagets försäljning under det sista kompletta räkenskapsåret då det deltar i överträdelsen … .”

5 Punkt 20 i riktlinjerna har följande lydelse:

”Överträdelsens allvar fastställs från fall till fall för varje typ av överträdelse med beaktande av alla relevanta omständigheter i ärendet.”

6 I punkt 21 i samma riktlinjer anges följande:

”Regelmässigt uppgår den andel av försäljningsvärdet som beaktas till högst 30 %.”

7 Punkt 22 i 2006 års riktlinjer lyder enligt följande:

”När kommissionen fastställer om den andel av försäljningsvärdet som skall beaktas i ett visst fall skall ligga i nedre eller övre delen av denna skala, tar den hänsyn till en rad faktorer, bland annat överträdelsens art, de berörda parternas sammanlagda marknadsandel, överträdelsens geografiska omfattning och om överträdelsen har genomförts eller ej.”

8 I punkt 23 i riktlinjerna föreskrivs följande:

”Horisontella avtal … om fastställande av priser, uppdelning av marknaden och produktionsbegränsningar, som i allmänhet är hemliga, hör till de mest allvarliga konkurrensbegränsningarna. EU:s konkurrenspolitik innebär att sådana överträdelser bestraffas hårt. I regel kommer därför den andel av försäljningsvärdet som skall beaktas vid sådana överträdelser att bestämmas i den övre delen av skalan.”

9 Punkt 25 i riktlinjerna lyder enligt följande:

”Dessutom skall kommissionen, oavsett varaktigheten av företagets överträdelse, höja grundbeloppet med ett belopp på mellan 15 och 25 % av försäljningsvärdet (se definitionen i avsnitt A ovan) för att avskräcka företagen från att över huvud taget delta i horisontella avtal om fastställande av priser, uppdelning av marknaden och produktionsbegränsningar. Kommissionen kan lägga till ett sådant belopp även vid andra typer av överträdelser. När kommissionen fastställer hur stor andel av försäljningsvärdet som skall beaktas i ett enskilt ärende tar den hänsyn till en rad faktorer, särskilt de som anges i punkt 22 ovan.”

10 I punkt 29 i samma riktlinjer anges följande:

”Grundbeloppet kan sänkas om kommissionen konstaterar att det finns förmildrande omständigheter, till exempel följande:

— Det berörda företaget kan visa att det upphörde med överträdelsen omedelbart efter kommissionens första åtgärder. Detta gäller dock inte hemliga avtal eller åtgärder (särskilt karteller).

— Det berörda företaget kan visa att överträdelsen har begåtts av oaktsamhet.

— Det berörda företaget kan visa att dess deltagande i överträdelsen har varit mycket begränsat, eftersom företaget under den tid då det var det var bundet av de otillåtna avtalen i realiteten undvek att tillämpa dem genom att bete sig på ett konkurrensinriktat sätt på marknaden. Att ett företag har deltagit i en överträdelse under en kortare period än de andra företagen betraktas inte som någon förmildrande omständighet, eftersom kommissionen redan tagit hänsyn till detta när den fastställt grundbeloppet.

— Företaget samarbetar med kommissionen i en omfattning som går utöver tillämpningsområdet för tillkännagivandet om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden, samt företagets lagstadgade skyldighet att samarbeta.

— Företagets konkurrensbegränsande beteende har godkänts eller uppmuntrats av de offentliga myndigheterna eller lagstiftningen. …”

Bakgrund till tvisten och det omtvistade beslutet

11 Tvistens bakgrund har återgetts i punkterna 1–27 i den överklagade domen och kan sammanfattas enligt följande.

12 När de omständigheter som låg till grund för överträdelsen inträffade tillverkade Laufen Austria keramiska artiklar under sitt eget varumärke och sålde dessa produkter samt produkter som tillverkats av konkurrenter. Försäljningen skedde huvudsakligen i Österrike och i mindre omfattning i Tyskland. Den 29 oktober 1999 förvärvade Roca Sanitario SA, moderbolag i en bolagskoncern som var verksam inom sektorn för badrumsutrustning (nedan kallad Roca-koncernen), den koncern som leddes av det schweiziska bolaget Keramik Holding AG, vilket innehade hela aktiekapitalet i Laufen Austria.

13 Den 15 juli 2004 informerade Masco Corp. och dess dotterbolag, däribland Hansgrohe AG, som tillverkar kranar och tillbehör, och Hüppe GmbH, som tillverkar duschväggar, kommissionen om att det förelåg en kartell inom sektorn för badrumsutrustning. Samtidigt ansökte nämnda bolag om att beviljas immunitet mot böter i enlighet med kommissionens meddelande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden (EGT C 45, 2002, s. 3) (nedan kallat 2002 års meddelande om samarbete), eller, i vart fall, om nedsättning av de böter som de eventuellt kunde åläggas.

14 Den 9 och den 10 november 2004 genomförde kommissionen oanmälda inspektioner hos flera bolag och nationella branschorganisationer verksamma inom sektorn för badrumsutrustning. Efter att mellan den 15 november 2005 och den 16 maj 2006 ha begärt att bolagen och organisationerna i fråga, däribland Roca SARL (nedan kallat Roca) och Laufen Austria, skulle inkomma med upplysningar, antog kommissionen, den 26 mars 2007, ett meddelande om invändningar. Sistnämnda meddelande delgavs klaganden.

15 Den 17 januari 2006 ansökte Roca i eget namn och i den koncerns namn som Laufen Austria tillhör, i den mån bolaget hade tagit över koncernens verksamhet i Frankrike, om immunitet mot böter i enlighet med 2002 års meddelande om samarbete, eller, i vart fall, om nedsättning av de böter som de eventuellt kunde åläggas.

16 Kommissionen antog det omtvistade beslutet den 23 juni 2010, efter det att ett muntligt hörande hade hållits mellan den 12 och den 14 november 2007, en skrivelse med en redogörelse för de faktiska omständigheterna hade skickats den 9 juli 2009 till vissa bolag, bland annat Laufen Austria, och efter det att kommissionen hade skickat skrivelser med begäran om ytterligare upplysningar, till bland annat Laufen Austria. Genom detta beslut fastställde kommissionen en överträdelse av artikel 101.1 FEUF och artikel 53 i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet av den 2 maj 1992 (EGT L 1, 1994, s. 3) (nedan kallat EES-avtalet) inom sektorn för badrumsutrustning. Denna överträdelse, i vilken 17 företag deltog, hade pågått under olika perioder från och med den 16 oktober 1992 till och med den 9 november 2004. Överträdelsen hade bestått i ett antal konkurrensbegränsande avtal eller samordnade förfaranden i Belgien, Tyskland, Frankrike, Italien, Nederländerna och Österrike. De produkter som berördes av kartellen utgjordes av badrumsutrustning inom någon av följande tre produktgrupper: kranar och tillbehör, duschväggar och tillbehör samt sanitetsporslin (nedan kallade de tre produktgrupperna).

17 Kommissionen angav bland annat att det fanns nationella branschorganisationer med medlemmar vars verksamhet täckte alla de tre produktgrupperna, vilka kommissionen kallade ”samordningsorgan”, nationella branschorganisationer med medlemmar vars verksamhet rörde minst två av de tre produktgrupperna, som den kallade ”sammanslutningar för flera produktgrupper”, och specialiserade organisationer med medlemmar vars verksamhet rörde en av de tre produktgrupperna. Slutligen konstaterade kommissionen att det fanns en central grupp av företag som deltagit i samarbetet i olika medlemsstater och som en del av samordningsorgan och sammanslutningar för flera produktgrupper.

18 När det gäller Roca-koncernens deltagande i den konstaterade överträdelsen ansåg kommissionen att den hade kännedom om att överträdelsen omfattade de tre produktgrupperna. Vad gäller kartellens geografiska räckvidd, ansåg dock kommissionen att Roca-koncernen inte kunde ha haft kännedom om dess världomspännande omfattning, utan koncernen skulle endast anses ha kännedom om den överträdelse som ägde rum i Frankrike och i Österrike.

19 Kommissionen konstaterade således i artikel 1.3 i det omtvistade beslutet att Laufen Austria, Roca Sanitario och Roca hade åsidosatt artikel 101.1 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet genom att delta i ett fortlöpande avtal eller samordnade förfaranden inom sektorn för badrumsutrustning i Frankrike och i Österrike.

20 Vid fastställandet av det bötesbelopp som varje företag skulle åläggas grundade sig kommissionen på 2006 års riktlinjer.

21 Kommissionen fastställde först grundbeloppet för böterna. För att beräkna grundbeloppet preciserade kommissionen att det grundades på respektive företags försäljning per medlemsstat, multiplicerat med antalet år som företaget deltagit i den konstaterade överträdelsen i varje medlemsstat för den berörda produktgruppen. Kommissionen beaktade härigenom att vissa företag bedriver sin verksamhet enbart i vissa medlemsstater eller enbart inom en av de tre produktgrupperna.

22 Med denna precisering fastställde kommissionen koefficienten avseende den konstaterade överträdelsens allvar till 15 procent av försäljningsvärdet, i enlighet med punkterna 20–23 i 2006 års riktlinjer (nedan kallad koefficienten för ”överträdelsens allvar”). I detta avseende beaktade kommissionen fyra kriterier för att bedöma överträdelsen, nämligen de sammanlagda marknadsandelarna, arten, den geografiska omfattningen och genomförandet av överträdelsen.

23 Avseende den konstaterade överträdelsens varaktighet fastställde kommissionen, med stöd av punkt 24 i 2006 års riktlinjer, dessutom den koefficient som skulle tillämpas på grundbeloppet för de böter som fastställdes för Laufen Austria, till 10. Förevarande koefficient motsvarade ett deltagande i överträdelsen i Österrike under 10 år och för sanitetsporslin.

24 För att säkerställa att det omtvistade beslutet hade en avskräckande verkan höjde kommissionen slutligen, med stöd av punkt 25 i 2006 års riktlinjer och med beaktande av de fyra bedömningskriterier som avses i punkt 22 i förevarande dom, böternas grundbelopp genom att på försäljningsvärdet tillämpa en tilläggskoefficient (nedan kallad koefficienten för ”tilläggsbeloppet”) på 15 procent.

25 Det följde därav, vad gäller Roca-koncernen, att grundbeloppet uppgick till 3 000 000 euro för överträdelsen avseende kranar och tillbehör på den franska marknaden och till 35 700 000 euro för överträdelsen avseende sanitetsporslin, varav 3 700 000 euro för den franska marknaden och 32 000 000 euro för den österrikiska marknaden.

26 Därefter prövade kommissionen om det förelåg försvårande eller förmildrande omständigheter som kunde motivera en justering av grundbeloppet för böterna. Kommissionen konstaterade att det beträffande Laufen Austria varken förelåg någon försvårande eller förmildrande omständighet.

27 Kommissionen tillämpade vidare taket på 10 procent av omsättningen (nedan kallat taket på 10 procent) i enlighet med artikel 23.2 i förordning nr 1/2003. Det bötesbelopp som fastställdes för Roca-koncernen uppgick till 38 700 000 euro efter det att taket hade tillämpats.

28 Kommissionen ansåg slutligen att Roca-koncernen, som Laufen Austria tillhör, inte hade rätt till nedsättning av bötesbeloppet enligt 2002 års meddelande om samarbete. Kommissionen ansåg dels att den bevisning som koncernen hade lagt fram inte kunde anses ha ett betydande mervärde i den mening som avses i punkt 21 i meddelandet, dels att koncernen inte hade visat någon verklig samarbetsvilja under det administrativa förfarandet.

29 Mot bakgrund av det ovanstående konstaterade kommissionen i artikel 1.3 i det omtvistade beslutet att bolaget hade åsidosatt artikel 101 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet genom att från och med den 12 oktober 1994 till och med den 9 november 2004 delta i ett fortlöpande avtal eller i samordnade förfaranden inom sektorn för badrumsutrustning i Frankrike och i Österrike.

30 Enligt artikel 2.4 i det omtvistade beslutet påförde kommissionen Laufen Austria böter på 32 000 000 euro, varav 17 700 000 euro skulle betalas solidariskt med Roca Sanitario.

Förfarandet vid tribunalen och den överklagade domen

31 Genom ansökan som inkom till tribunalens kansli den 8 september 2010 väckte Laufen Austria talan ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet i den del det avsåg bolaget och yrkade i andra hand att det bötesbelopp som bolaget påfördes skulle sättas ned.

32 Laufen Austria åberopande, till stöd för sitt yrkande om delvis ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet, sex grunder. Genom den första grunden gjorde bolaget gällande att den tillskrevs ansvar för de konkurrensbegränsande beteenden som Roca Sanitario lades till last. Den andra grunden avsåg taket på 10 procent. Den tredje grunden var knuten till kommissionens bedömning av allvaret av den överträdelse som Laufen Austria hade begått. Som fjärde grund åberopade bolaget ett åsidosättande av proportionalitetsprincipen och principen om likabehandling, eftersom den ekonomiska krisen inte hade betraktats som en förmildrande omständighet. Bolaget åberopade som femte grund att kommissionen inte hade betraktat grossisternas påtryckningar som en förmildrande omständighet. Vad gäller den sjätte grunden gjorde Laufen Austria gällande felaktigheter vid tillämpningen av 2002 års meddelande om samarbete och av 2006 års riktlinjer.

33 Laufen Austria åberopade, inom ramen för sitt andrahandsyrkande om nedsättning av böterna, att det deltog i mindre omfattning än andra deltagare i den konstaterade överträdelsen, att dess delaktighet i den begångna överträdelsen var mindre allvarligt och nivån på samarbetet med kommissionen.

34 Genom den överklagade domen ogillade tribunalen talan såvitt avsåg de sex grunderna, eftersom den till viss del inte kan tas upp till prövning, till viss del var verkningslös och till viss del inte kunde vinna bifall. Tribunalen ansåg att varken de omständigheter som bolaget hade åberopat eller något skäl med hänsyn till tvingande rätt motiverade att tribunalen använde sig av sin obegränsade behörighet för att sätta ned det bötesbelopp som bolaget skulle påföras.

35 Tribunalen ogillade följaktligen Laufen Austrias talan i dess helhet.

Parternas yrkanden

36 Laufen Austria har yrkat att domstolen ska

— delvis upphäva den överklagade domen,

— sätta ned de böter som bolaget påfördes, och

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna,

37 Kommissionen har yrkat att domstolen ska

— ogilla överklagandet och

— förplikta Laufen Austria att ersätta rättegångskostnaderna.

Prövning av överklagandet

38 Laufen Austria har till stöd för sitt överklagande åberopat två grunder. Som första grund har bolaget åberopat att tribunalen åsidosatte sin motiveringsskyldighet och åsidosatte principen att straff ska vara individuella, principen om personligt ansvar, proportionalitetsprincipen och principen om likabehandling när den tillämpade det tak som föreskrivs i förordning nr 1/2003. Bolaget har som andra grund gjort gällande att tribunalen åsidosatte principen om att påföljder ska vara individuella, principen om personligt ansvar, proportionalitetsprincipen, principen om likabehandling och principen om skydd för berättigade förväntningar samt motiveringsskyldigheten när den ogillade yrkandet om nedsättning av grundbeloppet för de böter som bolaget påfördes.

Den första grunden

Parternas argument

39 Laufen Austria har genom den första grunden gjort gällande att tribunalen åsidosatte sin motiveringsskyldighet och åsidosatte principen att straff ska vara individuella, principen om personligt ansvar, proportionalitetsprincipen och principen om likabehandling, när den i punkterna 148–154 i den överklagade domen beaktade Roca Sanitarios totala omsättning för att beräkna det tak på 10 procent som föreskrivs i artikel 23.2 i förordning nr 1/2003, även för den period då enbart Roca Sanitario hölls ansvarigt för den aktuella överträdelsen.

40 Laufen Austria har gjort gällande att den inte utgjorde en ekonomisk enhet tillsammans med Roca Sanitario under den överträdelseperiod som föregick Roca Sanitarios förvärv av Keramik Holding. Det följer emellertid av domstolens praxis att taket endast ska beräknas utifrån omsättningen hos det företag som är ansvarigt för överträdelsen.

41 Laufen Austria anser följaktligen att tribunalen borde ha tillämpat taket på 10 procent avseende enbart bolagets egna omsättning för att beräkna böterna för denna period.

42 Bolaget anser dessutom att tribunalen åsidosatte sin motiveringsskyldighet och principen om likabehandling genom att varken beakta kommissionens tidigare beslut eller tribunalens tidigare domar, i vilka det bötesbelopp som påfördes ett dotterbolag under omständigheter som är jämförbara med förevarande fall beräknades mot bakgrund av dotterbolagets egna tillgångar.

43 Kommissionen har bestritt Laufen Austrias argument.

Domstolens bedömning

44 Såsom domstolen redan har slagit fast är lydelsen i artikel 23.2 andra stycket i förordning nr 1/2003 tydlig i den mån det krävs att ”[f]ör varje företag och företagssammanslutning som deltagit i överträdelsen … böterna inte [överstiger] 10 [procent] av föregående räkenskapsårs sammanlagda omsättning” (dom av den 4 september 2014, YKK m.fl./kommissionen, C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punkt 58).

45 Begreppet ”företag som deltagit i överträdelsen” i denna bestämmelse måste med nödvändighet ha samma innebörd som vid tillämpningen av artikel 101 FEUF, då ett sådant begrepp inte kan tolkas på olika sätt vid fastställandet av ansvaret för överträdelsen och vid tillämpningen av taket på 10 procent (dom av den 4 september 2014, YKK m.fl./kommissionen, C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punkt 59).

46 När ett företag, som kommissionen har bedömt som ansvarigt för en överträdelse av artikel 101, förvärvas av ett annat företag inom vilket det, i egenskap av dotterbolag, behåller sin ställning som separat ekonomisk enhet, ska kommissionen beakta omsättningen för varje företag för sig för perioden före förvärvet i syfte att, i förekommande fall, tillämpa taket på 10 procent på dem (dom av den 4 september 2014, YKK m.fl./kommissionen, C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punkt 60).

47 Syftet med det i artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 fastställda taket på 10 procent av omsättningen för varje företag som deltagit i överträdelsen är bland annat att undvika att åläggande av böter som överstiger detta tak går utöver nämnda företags betalningsförmåga vid den tidpunkt då det av kommissionen hålls ansvarigt för överträdelsen och en ekonomisk påföljd påförs (dom av den 4 september 2014, YKK m.fl./kommissionen, C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punkt 63).

48 Detta konstaterande får stöd av bestämmelsen i artikel 23.2 andra stycket i förordning nr 1/2003 enligt vilken det, med avseende på taket på 10 procent, krävs att detta beräknas på grundval av omsättningen för det år som föregår kommissionens beslut om påföljder för en överträdelse. Detta krav är till fullo uppfyllt när taket beräknas endast utifrån dotterbolagets omsättning med avseende på de böter som det åläggs ensamt och som avser perioden innan det köptes upp av moderbolaget. Under dessa omständigheter ska således den strukturella utvecklingen av det ansvariga företaget i egenskap av ekonomisk enhet beaktas vid beräkningen av böterna (dom av den 4 september 2014, YKK m.fl./kommissionen, C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punkt 64).

49 Det följer härav att om ett moderbolag inte kan hållas ansvarigt för en överträdelse som dess dotterbolag har begått innan det förvärvades, ska kommissionen beakta dotterbolagets egna omsättning från det räkenskapsår som föregick beslutet om påföljder för överträdelsen när den beräknar taket på 10 procent.

50 Följaktligen gjorde tribunalen en felaktig rättstillämpning när den i punkt 150 i den överklagade domen fann att, när det görs åtskillnad mellan en första period, då dotterbolaget ensamt hålls ansvarigt för överträdelsen, och en andra period, då moderbolaget hålls solidariskt ansvarigt för överträdelsen tillsammans med sitt dotterbolag, artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 inte kräver att kommissionen ska undersöka huruvida den del av bötesbeloppet som moderbolaget inte har solidariskt betalningsansvar för överstiger taket på 10 procent utifrån enbart dotterbolagets omsättning.

51 Utan att det är nödvändigt att pröva övriga argument som Laufen Austria har anfört till stöd för den första grunden, bland annat de som avser åsidosättandet av motiveringsskyldigheten, följer det av det ovanstående att grunden ska godtas. Den överklagade domen ska följaktligen upphävas i den del det slås fast att kommissionen inte gjorde fel när den beaktade Roca-koncernens omsättning för att fastställa taket på 10 procent avseende den period då Laufen Austria ensamt hölls ansvarigt för överträdelsen.

Den andra grunden

Parternas argument

52 Genom den andra grunden kritiserar Laufen Austria tribunalen för att i punkterna 164–193 och i punkterna 259–261 i den överklagade domen ha åsidosatt principen om att sanktioner ska vara individuella, principen om personligt ansvar, proportionalitetsprincipen, principen om likabehandling och principen om skydd för berättigade förväntningar samt sin motiveringsskyldighet, eftersom

tribunalen inte drog de konsekvenser som krävdes av konstaterandet att deltagandet i den överträdelse som Laufen Austria hölls ansvarigt för var mindre allvarligt än andra kartelldeltagares deltagande genom att bland annat anpassa koefficienterna för ”överträdelsens allvar” och ”tilläggsbeloppet” och sätta ned böternas grundbelopp.

53 Laufen Austria har för det första gjort gällande att punkterna 164–193 i den överklagade domen är behäftade med en felaktig rättstillämpning, eftersom tribunalen inte, i dessa punkter, vid fastställandet av bötesbeloppet, tog någon som helst hänsyn till att bolagets deltagande i överträdelsen var mindre allvarligt än deltagandet avseende övriga företag mot vilka sanktionsåtgärder vidtogs. I den överklagade domen görs det ingen skillnad, förutom vad gäller den geografiska räckvidden av deltagandet i överträdelsen, mellan hur allvarligt Laufen Austrias beteende var och hur allvarligt det beteende som tillskrevs de företag som utgjorde kärntruppen av de deltagande företagen, utifrån deras respektive beteendes art. Enligt icke-diskrimineringsprincipen borde emellertid tribunalen ha satt ned grundbeloppet för de böter som Laufen Austria påfördes, genom att tillämpa lägre koefficienter för ”överträdelsens allvar” och ”tilläggsbeloppet” än dem som tillämpades på dessa företag och dra konsekvenserna av sina konstateranden i punkterna 187, 259 och 260 i den överklagade domen.

54 För det andra anser Laufen Austria att de skäl som anges i punkterna 186 och 260 i den överklagade domen strider mot den rättspraxis som är tillämplig på bötesskalan och felaktigt ger företräde för principen om att böter ska vara proportionerliga framför principen om likabehandling.

55 För det tredje anser Laufen Austria att den omständigheten att dess deltagande i den konstaterade överträdelsen var föga allvarligt borde ha beaktats som en förmildrande omständighet i enlighet med punkt 29 tredje strecksatsen i 2006 års riktlinjer. På grundval av en alltför restriktiv och felaktig tolkning av förevarande bestämmelse, underlät tribunalen, i punkterna 189–191 i den överklagade domen, att sätta ned böterna på grund av detta.

56 Laufen Austria har för det fjärde hävdat att tribunalen åsidosatte principen om skydd för berättigade förväntningar och sin motiveringsskyldighet när den i punkt 183 i den överklagade domen påstod att kommissionen inte hade frångått den beräkningsmetod av bötesbeloppet som föreskrivs i 2006 års riktlinjer.

57 Kommissionen har bestritt Laufen Austrias argument. Kommissionen anser dessutom att tribunalen förvisso gjorde en riktig bedömning när den underkände Laufen Austrias argument om åsidosättande av principen om likabehandling och proportionalitetsprincipen, men kommissionen anser att den förutsättning som tribunalen utgick från, nämligen att de koefficienter för ”överträdelsens allvar” och ”tilläggsbeloppet” som tillämpades på Laufen Austria, som endast deltog i den österrikiska delen av överträdelsen, inte kunde vara samma som dem som beaktades för andra kartellmedlemmar som deltog i överträdelsen i sex medlemsstater och avseende tre produktgrupper, är inkorrekt. Kommissionen har således begärt att domstolen ska ändra domskälen.

Domstolens bedömning

58 Det ska inledningsvis erinras om att tribunalen ensam är behörig att kontrollera på vilket sätt kommissionen i varje enskilt fall har bedömt hur allvarligt det rättsstridiga uppträdandet har varit. Inom ramen för ett överklagande har domstolens kontroll till syfte att dels pröva i vilken utsträckning tribunalen på ett tillfredsställande sätt har beaktat alla de faktorer som är väsentliga för bedömningen av hur allvarligt ett visst uppträdande har varit mot bakgrund av artikel 101 FEUF och artikel 23 i förordning nr 1/2003, dels kontrollera om tribunalen på ett tillfredsställande sätt har besvarat samtliga argument som anförts avseende undanröjande eller nedsättning av böterna (se, bland annat, dom av den 17 december 1998, Baustahlgewebe/kommissionen, C-185/95 P, EU:C:1998:608, punkt 128, dom

av den 28 juni 2005, Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 244, och dom av den 5 december 2013, Solvay Solexis/kommissionen, C-449/11 P, ej publicerad, EU:C:2013:802, punkt 74).

59 I den mån Laufen Austria genom sin andra grund kritiserar tribunalen för att varken vid utövandet av sin legalitetskontroll av det omtvistade beslutet, i punkterna 164–193 i den överklagade domen, eller vid utövandet av sin obegränsade behörighet för fastställande av böterna, i punkterna 258–261 i domen, ha tagit hänsyn till att bolagets deltagande i den konstaterade överträdelsen var mindre allvarligt än deltagandet avseende de företag som utgjorde kärntruppen i kartellen, ska det framhållas att det inte ankommer på domstolen, när den prövar rättsfrågor i ett mål om överklagande, att av skälighetshänsyn ändra den bedömning som tribunalen med stöd av sin obegränsade behörighet har gjort av de bötesbelopp som företag har påförts på grund av att de har åsidosatt unionsrätten (dom av den 28 juni 2005, Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 245, och dom av den 11 juli 2013, Gosselin Group/kommissionen, C-429/11 P, ej publicerad, EU:C:2013:463, punkt 87).

60 Vid fastställandet av bötesbeloppet ska vidare hänsyn tas till varaktigheten av överträdelsen och alla de faktorer som kan påverka bedömningen av hur allvarliga överträdelserna har varit (dom av den 28 juni 2005, Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 240, och dom av den 11 juli 2013, Team Relocations m.fl./kommissionen, C-444/11 P, ej publicerad, EU:C:2013:464, punkt 98).

61 Bland de faktorer som kan påverka bedömningen av hur allvarliga överträdelserna har varit återfinns de enskilda företagens beteende och roll vid genomförandet av samverkan, den vinst företagen kunnat göra genom denna samverkan, deras storlek och värdet på de ifrågavarande varorna samt den risk som överträdelser av detta slag innebär för genomförandet av Europeiska unionens mål (dom av den 28 juni 2005, Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 242, och dom av den 11 juli 2013, Team Relocations m.fl./kommissionen, C-444/11 P, ej publicerad, EU:C:2013:464, punkt 100).

62 Såsom framgår av punkt 179 i den överklagade domen är det klarlagt att Laufen Austria, i förevarande fall, deltog i en överträdelse som bestod i genomförandet av en samordning av framtida prishöjningar, att bolaget, med anledning av att det deltog i samordningsorganet Arbeitskreis Sanitärindustries möten, hade kännedom om att överträdelsens materiella omfattning täckte de tre produktgrupperna och att överträdelsen omfattade hela Österrike.

63 Med stöd av detta slog tribunalen fast att kommissionen, i enlighet med punkterna 21–23 och 25 i 2006 års riktlinjer, med rätta kunde anse att det var lämpligt med koefficienter för ”överträdelsens allvar” och ”tilläggsbeloppet” på 15 procent.

64 Utan att bestrida överträdelsens faktiska omständigheter, såsom de redogjordes för i den överklagade domen, kritiserar Laufen Austria tribunalen för att inte ha tagit hänsyn till att bolaget inte ingick i kartellens kärntrupp, i synnerhet eftersom bolaget inte bidrog till kartellens uppkomst eller till att den upprätthölls.

65 Även om det antogs att denna omständighet var styrkt, kan den i vart fall inte visa att tribunalen borde ha ansett att koefficienter för ”överträdelsens allvar” och ”tilläggsbeloppet” på 15 procent inte var lämpliga eller för höga, eftersom en sådan procentsats var motiverad enbart med anledning av den aktuella överträdelsens art, nämligen samordning av prishöjningar. En sådan överträdelse hör nämligen till de mest allvarliga konkurrensbegränsningarna enligt punkterna 23 och 25 i 2006 års riktlinjer och en sådan andel på 15 procent motsvarar den lägsta andelen i skalan över de påföljder som föreskrivs för sådana överträdelser enligt dessa riktlinjer (se, för ett liknande resonemang, dom av

den 11 juli 2013, Ziegler/kommissionen, C-439/11 P, EU:C:2013:513, punkterna 124 och 125, och dom av den 11 juli 2013, Team Relocations m.fl./kommissionen, C-444/11 P, ej publicerad, EU:C:2013:464, punkt 125).

66 Därmed hade tribunalen fog för att, i punkterna 179 och 258 i den överklagade domen, anse att kommissionen inte hade åsidosatt proportionalitetsprincipen när den fastställde koefficienterna för ”överträdelsens allvar” och ”tilläggsbeloppet” till 15 procent, trots att den geografiska räckvidden av Laufen Austrias deltagande i den aktuella överträdelsen var begränsat till Österrike.

67 I den mån Laufen Austria kritiserar tribunalen för att avseende bolaget ha godtagit dessa koefficienter och därmed åsidosatt principen om likabehandling, trots att tribunalen konstaterande att bolagets deltagande i överträdelsen var mindre allvarligt än andra företags deltagande i kartellen, ska det konstateras, såsom kommissionen har hävdat, att skälen i punkterna 186 och 187 och i punkterna 259 och 260 i den överklagade domen, enligt vilka en överträdelse som omfattar sex medlemsstater och tre produktgrupper dels ska anses som allvarligare än en överträdelse som den nu aktuella, som begåtts i en enda medlemsstat, dels att de företag som deltog i den första överträdelsen borde av enbart det skälet påföras böter beräknade utifrån koefficienter för ”överträdelsens allvar” och ”tilläggsbeloppet” som överstiger dem som tillämpades på bolaget, är behäftade med felaktig rättstillämpning.

68 Vad gäller fastställandet av koefficienterna för ”överträdelsens allvar” och ”tilläggsbeloppet”, framgår det nämligen av punkterna 22 och 25 i 2006 års riktlinjer att hänsyn ska tas till en rad faktorer, i synnerhet de som anges i punkt 22 i dessa riktlinjer. Även om det, för att bedöma en överträdelses allvar, och för att därefter fastställa storleken på de böter som ska påföras, bland annat får beaktas vilken geografisk utbredning överträdelsen har, kan inte den omständigheten att en överträdelse som har en större geografisk täckning jämfört med en annan med nödvändighet i sig medföra att den förstnämnda överträdelsen, vid en helhetsbedömning och mot bakgrund av bland annat dess art, ska kvalificeras som en allvarligare överträdelse än den förra och som motivering till att på så sätt fastställa koefficienter för ”överträdelsens allvar” och ”tilläggsbeloppet” som är högre än den som fastställdes vid beräkningen av böterna för den andra överträdelsen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 10 juli 2014, Telefónica och Telefónica de España/kommissionen, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punkt 178).

69 Det ska erinras om att likabehandlingsprincipen utgör en allmän unionsrättslig princip som fastställts i artiklarna 20 och 21 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Enligt fast rättspraxis innebär denna princip att lika situationer inte får behandlas olika och att olika situationer inte får behandlas lika, såvida det inte finns sakliga skäl för en sådan behandling (se, bland annat, dom av den 12 november 2014, Guardian Industries och Guardian Europe/kommissionen, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 51).

70 Tribunalen är skyldig att följa denna princip inte bara vid utövandet av sin legalitetskontroll av kommissionens beslut att påföra böter utan också vid utövandet av sin obegränsade behörighet. Utövandet av en sådan behörighet får nämligen inte leda till en skillnad i behandling, vid fastställandet av bötesbeloppen, av företag som deltagit i ett avtal eller samordnat förfarande som strider mot artikel 101.1 FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 december 2014, kommissionen/Parker Hannifin Manufacturing och Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, punkt 77).

71 Det framgår av domstolens praxis att enligt samma princip beaktas inte med nödvändighet, vid fastställandet av överträdelsens allvar, skillnader mellan de företag som deltagit i en och samma överträdelse, bland annat med avseende på den geografiska spridningen på vars och ens delaktighet, i samband med fastställandet av koefficienterna för ”överträdelsens allvar” och ”tilläggsbeloppet”, utan detta kan komma att beaktas i ett annat skede i beräkningen av bötesbeloppet, såsom i samband med justeringen av beloppet med hänsyn till försvårande och förmildrande omständigheter, enligt punkterna 28 och 29 i 2006 års riktlinjer (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 juli 2013,

Gosselin Group/kommissionen, C-429/11 P, ej publicerad, EU:C:2013:463, punkterna 96–100, och dom av den 11 juli 2013, Team Relocations m.fl./kommissionen, C-444/11 P, ej publicerad, EU:C:2013:464, punkterna 104 och 105).

72 Såsom kommissionen har påpekat kan sådana skillnader nämligen även visa sig genom de försäljningsvärden som använts för att beräkna grundbeloppet för böterna i och med att detta värde återspeglar, för vart och ett av de inblandade företagen, betydelsen av dess medverkan i överträdelsen i fråga, enligt punkt 13 i 2006 års riktlinjer där det anges att utgångsbeloppet för beräkningen av böterna ska återspegla överträdelsens ekonomiska betydelse och företagets relativa tyngd i överträdelsen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 juli 2013, Team Relocations m.fl./kommissionen, C-444/11 P, ej publicerad, EU:C:2013:464, punkt 76).

73 I den mån det var klarlagt att grundbeloppet för de böter som Laufen Austria påfördes hade fastställts utifrån det försäljningsvärde som bolaget hade genererat i Österrike, kunde följaktligen tribunalen i punkterna 186 och 187 och i punkterna 259 och 260 i den överklagade domen, fastställa andelen för koefficienterna för ”överträdelsens allvar” och ”tilläggsbeloppet” till 15 procent av detta värde, utan att åsidosätta principen om likabehandling.

74 Det framgår av det ovan anförda att tribunalens motivering i punkterna 186 och 187 och i punkterna 259 och 260 i den överklagade domen är behäftad med en felaktig rättstillämpning. Det ska emellertid erinras om att, om motiveringen till ett avgörande från tribunalen är behäftad med en felaktig rättstillämpning, men om själva avgörandet framstår som riktigt enligt andra rättsliga grunder innebär inte detta att avgörandet ska upphävas, och skälen i avgörandet ska då ersättas (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 juni 1992, Lestelle/kommissionen, C-30/91 P, EU:C:1992:252, punkt 28, och dom av den 9 september 2008, FIAMM m.fl./rådet och kommissionen, C-120/06 P och C-121/06 P, EU:C:2008:476, punkt 187 och där angiven rättspraxis).

75 Det framgår av motiveringen i punkterna 68–73 i förevarande dom, som ska ersätta tribunalens motivering, att det förhåller sig så i förevarande fall.

76 Den andra grunden ska således underkännas i den mån tribunalen kritiseras för att ha gjort en felaktig rättstillämpning och för att bland annat ha åsidosatt proportionalitetsprincipen och principen om likabehandling med anledning av att tribunalen inte, i den överklagade domen, avseende Laufen Austria beaktade att bolagets deltagande i överträdelsen var mindre allvarligt, eftersom den inte tillämpade koefficienter för ”överträdelsens allvar” och ”tilläggsbeloppet” som var lägre än dem som tillämpades på de företag vars deltagande i överträdelsen var det allvarligaste.

77 Vad gäller anmärkningen om att tribunalen åsidosatte sin motiveringsskyldighet och åsidosatte principen om skydd för berättigade förväntningar när den i punkt 183 i den överklagade domen konstaterade att kommissionen inte frångick den beräkningsmetod av bötesbeloppet som föreskrivs i 2006 års riktlinjer, ska det påpekas att i punkterna 169 och 170 i den överklagade domen beskrev tribunalen förevarande metod i allmänna ordalag och i punkterna 172–174 i domen beskrev tribunalen hur kommissionen hade tillämpat den i förevarande fall.

78 En sådan anmärkning kan således inte vinna framgång.

79 Vad slutligen gäller anmärkningen om att tribunalen inte betraktade det faktum att bolagets deltagande i överträdelsen var mindre allvarligt jämfört med andra företags deltagande som en förmildrande omständighet enligt punkt 29 tredje strecksatsen i 2006 års riktlinjer att, har Laufen Austria endast åberopat att dess deltagande i den konstaterade överträdelsen var begränsat.

80 Enligt punkt 29 i 2006 års riktlinjer borde emellertid Laufen Austria, för att få bötesbeloppet nedsatt på grund av förmildrande omständigheter, ha visat att bolaget i realiteten undvek att tillämpa de berörda otillåtna avtalen genom att bete sig på ett konkurrensinriktat sätt på marknaden. Bolaget har inte inkommit med sådan bevisning, såsom tribunalen konstaterade i punkt 191 i den överklagade domen.

81 En sådan bedömning av bevisning kan i vart fall inte, med förbehåll för det fall att den har missuppfattats, vilket inte har åberopats i förevarande fall, prövas i ett mål om överklagande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 januari 2011, Media-Saturn-Holding/harmoniseringskontoret, C-92/10 P, ej publicerad, EU:C:2011:15, punkt 27, dom av den 10 juli 2014, Grekland/kommissionen, C-391/13 P, ej publicerad, EU:C:2014:2061, punkterna 28 och 29, och dom av den 20 januari 2016, Toshiba Corporation/kommissionen, C-373/14 P, EU:C:2016:26, punkt 40).

82 Det följer härav att anmärkningen om tribunalens prövning av förmildrande omständigheter, i den mening som avses i punkt 29 tredje strecksatsen i 2006 års riktlinjer, inte kan godtas.

83 Av vad som har anförts följer att överklagandet ogillas såvitt avser den andra grunden.

Återförvisning av målet till tribunalen

84 När domstolen upphäver tribunalens dom kan den, i enlighet med artikel 61 första stycket i stadgan för Europeiska unionens domstol, själv slutligt avgöra målet, om detta är färdigt för avgörande, eller återförvisa målet till tribunalen för avgörande.

85 I och med att domstolen i förevarande fall inte förfogar över uppgifter om Laufen Austrias omsättning från det år som föregick det omtvistade beslutet, kan emellertid inte målet avgöras. Målet ska därför återförvisas till tribunalen.

Rättegångskostnader

86 Eftersom målet återförvisas till tribunalen ska frågan om rättegångskostnader avseende detta överklagande anstå.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

1) Den dom som Europeiska unionens tribunal meddelade den 16 september 2013, Laufen Austria AG/kommissionen (T-411/10, EU:T:2013:443) upphävs.

2) Målet återförvisas till Europeiska unionens tribunal för prövning av Laufen Austria AG:s yrkande om nedsättning av de påförda böterna.

3) Frågan om rättegångskostnader anstår.

Underskrifter